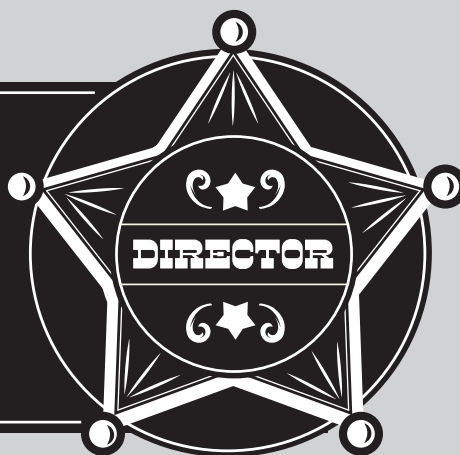

A HALÁL TORKÁBAN

ROBOZ GÁBOR

NEM IÑARRITU AZ ELSŐ, AKI A LEGENDÁS VADNYUGATI PRÉMVADÁSZ HUGH GLASS, ALIAS LORD GRIZZLY 1823-AS TÖRTÉNETÉT MEGŐRÖKÍTETTE.

A 2013-as 12. év rabszolgaság Solomon Northupja után mozifilmes emlékművet kapott az amerikai történelem egy másik 19. századi, szimbolikus figurája, aki már szó szerint a halál torkából menekült meg. A prémvadász Hugh Glass, alias Lord Grizzly 1823-as történetét több non-fiction kötet is megörökítette: miután hajszál híján túlélte egy medvetámadást, és a felügyeletével megbízott társai a puskáját elvéve magára hagyták meghalni, lassan felépülve több mint 300 kilométert csúszott-mászott a vadonban, hogy bosszút álljon. Nem csoda, hogy a *Death Valley Days* című, a vadnyugat igaz történeteit összegyűjtő tévésorozat egy 1966-os epizódja és a *Man in the Wilderness* című 1971-es mozifilm után ismét széles közönséget megcélzó feldolgozása született a férfi emberfeletti teljesítményének.

Alejandro González Iñárritu *A visszatérőjének* alapjául Michael Punke magyarul frissen megjelent regénye szolgált, a stáblistán ugyanakkor a „based in part on the novel” felirat szerepel, és a forrásmű szabad kezelése cseppet sem meglepő egy olyan, közel kétszáz éves történet esetében, amelyben már keverednek tények és legendák. A Világkereskedelmi Szervezet amerikai nagykövetségként dolgozó, korábban történész Punke ugyan rengeteg forrásból merített saját Glass-sztorijához, könyve karakterein és cselekményén bőven volt mit fazonírozni egy 135 millió dollárból készült produkció számára (ennek legszembetűnőbb példája az író zárata a tárgyalásjelenettel). A 2002-ben megje-

lent regény sallangmentes – leírásokban gazdag, párbeszédekben szegény – prózája érezhetően komoly anyagismeretről tanúskodik, a szerző az olajozott dramaturgiájú túlélősztori átadása mellett elsősorban a tárgyi és élővilág megragadásában remekel. Ugyan a hónapokat sűrítő cselekmény egyes pontjain rövid összefoglalókat szűr be a fontosabb szereplők előéletéről (megtudjuk például, hogy Glass még a nagy kaland előtt elveszítette szüleit és feleségét, gyereke pedig nem volt), a könyv egészét tekintve nem fektet túl nagy energiát abba, hogy érzelmileg igazán közel hozza az olvasóhoz a főhőst, és tényleg ördögi figurát faragjon valamelyik vadászból.

A Glass-sztorit több mint negyven évvel ezelőtt feldolgozó *Man in the Wilderness*, a grandiózus Warner-kalandfilm a westernspecialista Jack DeWitt saját forgatókönyvéből, Richard Harrisszel a főszerepben nem engedhetett volna meg magának ilyen megközelítést. Richard C. Sarafian rendező a szenvedéstörténet fixnek tekinthető pontjai mellett (medvetámadás, fizikai felépülés, harc az elemekkel és vadállatokkal, stb.) a néző szívét megcélzó flashbackekkel árnyalta a főhős karakterét (látjuk beszélni terhes felesége hasához, és kiderül, hogy nem volt jelen a nő halálakor, kisfiukat pedig az anyósa neveli), valamelyest nagyobb nyomatókat adott Fitzgerald aljasságának, sőt még a Glass és a vadászatot vezető kapitány közti apa-fiú viszonynak is szánt néhány mondatot.

Teljesen természetesen, hogy a melodrámaszerzőként nevet szerzett,

szívfacsarásban vérprofi Iñárritu sem hagyta, hogy a közönség egyszerű álmélkodással nézze végig Glass (Leonardo DiCaprio) odüsszeiáját: pont úgy és olyan mértékben erősített rá a sztori érzelmi vonatkozására, ahogy az egy nagy kaliberű stúdiófilmtől elvárható. *A visszatérő* flashback- és víziójeleneteiből tudomást szerzünk a vadász néhai indián feleségéről, és a film harmadáig vele van félvér fia is, akit a már eleve ellenségesnek beállított Fitzgerald (Tom Hardy) a magatehetetlen Glass szemé láttára öl meg, így klasszikus, elrajzolt antagonistá-figurával is bővül a történet („a másik tettes”, a fiatal Bridger karaktere mind a könyvben, mind a korábbi filmekben háttérbe szorul). A rendező emellett még jobban visszavett a regény főbb szereplőinek minimális árnyaltságából, számos mellékalakot és jelenetet eleve át sem emelt az írótól, jó érzékkel elhagyta Punke zárlatát és csillagszimbolikáját (a jeleneteket, ahol a főhős felnéz az Északi Kereszt csillagképre), miközben jellegzetes közönségfilmes logikával úgy felfokozta Glass hányattatásait, hogy néhányan szuperhősnek titulálva leválhatnak majd róla. Semmi kétség, Iñárritu biztos kézzel választott történetet ahhoz, hogy bemutatkozzon a százmillió dollár fölötti büdzséből filmezők szűk körében, az „adaptáció” kapcsán az egyetlen kérdés valójában az, hogy a rendezőnek mi szüksége volt a regényre, ha egyszer éppen Punke saját olvasatát spórolta ki a filmből.

A mexikói alkotó, aki valamiért szinte képtelen két és fél órás játékidő alá

menni, már rég elmozdult a pozícióját bebetonozó többszálú, időbontásos melodramáktól, amelyekhez képest *A visszatérő* a cselekménybonyolítást tekintve – a sztori tényleg nem több a hivatalos szinopszishoz – lényegében ujjgyakorlat, ugyanakkor Iñárritu most nyitott a lehető legszélesebb közönség felé. Mintha végleg el akarna távolodni korai, Guillermo Arriaga forgatókönyvírótól aligha függetleníthető munkásságától, a rendező érezhetően arra törekszik, hogy rendre megújuljon. Friss filmje szinte semmilyen értelemben nem kötődik korábbi munkáihoz, tartalmilag legfeljebb az újrakezdést, a (metaforikus) halálból való visszatérést tematizáló *21 gram*mal rokonítható valamelyest.

Emellett a közelmúlt nagyjából évente érkező, többé-kevésbé kiemelt figyelemhez jutó szerzői westernjeivel (*A félszemű*, *Meek's Cutoff*, *Django elszabadul*, *The Homesman*, *Slow West*) sem ápol szoros viszonyt. Iñárritu nem az első, markáns látásmódú rendező, aki radikálisan más előélettel fordult a vadnyugati zsáner felé (a kisköltségvetésű, független drámáiról ismert Kelly Reichardt vagy a Coen-testvérek mellett ilyen még a melodramáiróként befutott Mateo Gil is a *Blackthorn*al), az elmúlt évtized szóban forgó filmjein azonban mindig valamilyen egyéni műfajolvasat megvalósításának szándéka érződött. Bár több helyen annak harangozták be, *A visszatérő* kevésbé bosszúwesternként mű-

kodik – a főhős bosszúvágyán legalábbis az utolsó fél óráig szükségképpen eluralodik a puszta életben maradás motivációja –, Iñárritu munkája sokkal inkább túlélőfilm, amely egy történelmi személy kálváriájának állít emléket, valamint az ember kivételes állóképessége előtt tisztelegve egyetemes érvényű történetet mesél el.

Iñárritu ezúttal érezhetően azért dönthetett az egyszerű cselekmény-szövés és karakterépítés mellett, mert még jobban át akarta vinni a hangsúlyt a vizualításra, mint a *Birdman* esetében, amelynek komplexitása nem csak a formára terjedt ki. Az egyetlen igazán kirívó jele a rendező sajátos megközelítésmódjának nyilvánvalóan a képi világ, amelynek hosszúbeállításokat használó, steadicammal rögzített, dinamikus stílusát az előző filmjében dolgozta ki a vele egyenrangú alkotótársnak számító Emmanuel Lubezki operatőrrel, a Broadwayi színházépület tereit azonban az Egyesült Államok, Kanada és Argentína hegyei és vadonjai váltották fel.

A film elsődleges vonzerejét, ahogy annak a sajtó már egy éve megágyazott, a hitelesség élménye jelenti: a sztárok fizikai teljesítményének látványa („Elviselhetetlenül hideg volt a vadonban, mégis végigcsinálták a forgatást”) mellett az a technikai teljesítmény, amelynek hála őrzítően bonyolult koreográfia, és – ritkaság számba menő módon – természetes fényvel készített felvételeket láthatunk, mintha az al-

kotók rá akartak volna lícitálni Kubrick *Barry Lyndon*jára. Persze nehéz ellenállni ennek a képi bravúrt bravúrra halmozó erődemonstrációnak, és az is szokatlannak, izgalmas moziélményt ad az erre fogékonyaknak, hogy egy alapvetően akcióközpontú filmet a klipesztétika helyett a művészfilmes hosszúbeállítás-forma határoz meg.

Iñárritu és Lubezki ezt a látásmódot természetesen már érvényesítette a *Birdman*ben is (még közelebbi előzmény az operatőr és Malick *Az új világ* című együttműködése), a tavalyelőtti filmben azonban nagyobb vállalt a páros, és nem csak technikai értelemben volt merész, az alkotói krízisről mesélő tudatfímmel ráadásul kritikai és közönségszinten is sikeres midcult-produkciót tett le az asztalra. A *visszatérő* művészileg szerényebb ambíciójú munka, egy borítékolhatóan hatásos történet látványos és terjengős megfogalmazása, amellyel az alkotók újabb, még nagyobb lépést tettek afelé, hogy egy rendszeridegen képalkotási stratégiát meghonosítsanak a multiplexekbe szánt szuperprodukciók világában.

A VISSZATÉRŐ (The Revenant) – amerikai, 2015. Rendezte: **Alejandro González Iñárritu**. Írta: **Michel Punke** könyve alapján **Alejandro González Iñárritu** és **Mark L. Smith**. Kép: **Emmanuel Lubezki**. Szereplők: **Leonardo DiCaprio** (Glass), **Tom Hardy** (Fitzgerald), **Domhnall Gleeson** (Henry), **Will Poulter** (Jim). Gyártó: **Anonymous Content / New Regency Pictures**. Forgalmazó: **InterCom**. *Feliratos*. 156 perc.

„Keverednek a tények és legendák”
(Leonardo DiCaprio)

fiájú, és – ritkaság számba menő módon – természetes fényvel készített felvételeket láthatunk, mintha az al-

